

ANONİM ŞİRKETLERDE PAY SAHİPLERİNİN BİLGİ ALMA HAKKINA (TTK m. 437) MÜTEDAİR İHTİLAFLARIN ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARI MARİFETİYLE HALLİ HUSUSUNDA BAZI DÜŞÜNCELER*

Dr. Öğr. Üyesi Cumhuriyet Boyacıoğlu **

Öz

Karar alma sürecinde bilgiye erişim hayati öneme sahiptir. Yeterli ve doğru bilgiye sahip olmaksızın iyi işleyen bir serbest pazar ekonomisi tesisi pek mümkün görünmemektedir. Serbest piyasa ekonomisinin en önemli aktörleri olan anonim şirket pay sahiplerinin de iştirak haklarını bîhakkın istimal edebilmek için doğru zamanda yeterli bilgiye sahip olmaları iktiza eder. Türk Ticaret Kanunu bu maksada uygun bir bilgi akışını temin ve devam ettirmek amacıyla İsviçre anonim şirketler hukukunun üç kademeli bilgi alma sistemini (İsv.BK m. 697) iktibas etmiştir. Bilgi alma hakkının şirket genel kurulu sırasında ve haricinde elde edilmesi, şirket yönetiminin tutumuna bağlıdır. Bu bağlamda bilgi verilmesi talebi şirket sırlarının açıklanacağı veya muhafazası gereken sair şirket menfaatlerinin tehlikeye gireceği gerekçesi ile reddedilebilir. Bilgi alma talebi reddedilen, cevapsız bırakılan, ertelenen yahut hesap verme ve dürüstlük ilkeleri bakımından, özenli ve gerçeğe uygun bilgi alamayan pay sahipleri, asliye ticaret mahkemesine bilgi alma talebinin kabulü için müracaat edebilir. Ancak mahkemenin karar vermesi uzun sürebilmektedir. Bilgi çok değerli ve zaman hassasiyeti olan bir mefhum olduğundan ve şirket sırları yahut şirketin korunmaya değer menfaatleri ile irtibatlı bulunabileceğinden, bilgi alma talebi reddedildiği, ertelendiği ya da arzu edilen mahiyette bulunmadığı taktirde pay sahiplerine gizliliğe riayet edilen ve müessir

* Bu makale 05.02.2025 tarihinde Dergimize ulaşmış olup, 19.02.2025 tarihinde birinci hakem; 03.03.2025 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

** İzmir Bakırçay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, cumhuriyet.boyacioglu@bakircay.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8246-2828.

ihtilaf hal mekanizmaları bahşedilmesi fevkalade mühimdir. Bu bağlamda, mevcut anonim şirketler sistemine alternatif ihtilaf çözüm yolları mekanizmalarının ilavesi ile (mahkemeye gitmeden evvel) bilgi alma sürecinin daha müessir ve süratli bir hale gelmesini temin maksadı ile Türk Ticaret Kanunu'nda gerekli düzenlemeler yapılarak ihtiyari arabuluculuk, arabuluculuk ve tahkim ve dava şartı arabuluculuk imkanları bahşedilmesi tavsiyeye şayandır.

Anahtar Kelimeler

• Anonim şirket • Bilgi alma hakkı • İhtiyari arabuluculuk • Dava şartı arabuluculuk • Tahkim

Some Considerations On The Settlement of Disputes Related to the Shareholders' Right To Information (Art. 437 TCC) Through Alternative Dispute Resolution Procedures in Joint Stock Companies

Abstract

Access to information is vital for decision making. Absent accurate and satisfactory level of information, it is improbable to establish a functioning free market economy. Shareholders are also in need of proper, correct and timely information to exercise their rights of participation in joint stock companies which are the most important elements of an efficient free market economy. To assure and maintain a consequent information flow, Turkish Commercial Code has adopted the three-level information concept of the Swiss joint stock company law (CO Art. 697). The right to request and obtain information in and out of the shareholders' meeting is mainly dependent on the attitude of the corporate management. In this respect an information request can be refused if it puts the business secrets of the company in jeopardy or other worthy interests of the company. If the information request is left unanswered, rejected or postponed or if it is unreliable, inelaborate in the framework of accountability and fairness principles, shareholders have the right to file a case before the competent court to decide whether their request has merit or not. But it may take quite a long time until the decision is made. Since the information is invaluable and time sensitive in most cases as well as being related to the business secrets or worthy interests of a company, it is crucial to grant an efficient and confidential way of obtaining information once the information request is refused, postponed or the quality is disputable. In this respect we propose alternative dispute resolution methods to be employed and implemented to the existing joint stock company law system in the Turkish Commercial Code to expedite and effectualize the process of obtaining information of shareholders via

(voluntary) mediation, mediation and arbitration and mandatory mediation prior to taking an action before the court.

Key Words

- Right of information • Mediation • Compulsory Mediation • Arbitration

I. GENEL AÇIKLAMALAR VE KONUNUN SINIRLANDIRILMASI

Modern bir hukuk devletinin temel hedeflerinden biri, her türlü uyuşmazlığın en kısa sürede, en az masraf ve zahmetle hallini sağlamaktır. Karmaşık ve iktisaden önemli uyuşmazlıklar içeren ticari hayat da kararların hızla alınmasını ve ihtilafların gecikmeksizin çözülmesini gerekli kılmaktadır.

Bilgiye erişim ve bu konudaki hukuki tikanıkların aşılması anonim şirketler açısından hem şirket içi barışın hem de kurumsal yönetimin bir gereğidir. Ayrıca iyi işleyen bir ekonomik düzenin anahtarıdır. Bu itibarla anonim şirketler hukuku alanında bilgiye erişimden kaynaklanan uyuşmazlıkların süratle çözümü, üzerinde durulması gereken ve önem arz eden bir konudur.

Türk Ticaret Kanunu’nun, bilgi alma hakkını, pay sahipleri açısından (TTK m. 437) özel olarak düzenleyerek koruduğu görülmektedir. Düzenlemenin kaynağı, İsviçre Borçlar Kanunu’nun (OR) 697. maddesidir.

Türk hukukunda da mehzat İsviçre hukukundakine paralel bir surette (OR Art. 697, 697 a, 697 b), üç aşamalı bilgi edinme modeli (*dreistufiges Informationskonzept*) benimsenmiştir¹. Öncelikle şirketle ilgili temel “büyüklükler”in yer aldığı finansal tablolar ve konsolide tablolar, bir yıl süreyle merkezde ve şubelerde pay sahiplerinin bilgi edinmelerine açık tutulur (TTK m. 437/1 c.2). Bu yönüyle bilgi alma hakkının, pasif, geriye dönük ve statik yönü tanzim edilmiştir². İkinci olarak, daha kapsamlı bilgi edinilmesi pay sahibinin kendi teşebbüsleri neticesinde söz konusu olabilmektedir (TTK m. 437/2). Bu açıdan bakıldığında bilgi alma hakkı, dolaylı bir mahiyet arz etmekte ve ihtiyari mahiyette, aktif bir davranış içeren, bilgi akışı talebini gerektirmektedir³. Nihayet üçüncü olarak, bilgi alma veya inceleme hakkının kullanılmasını müteakiben muayyen olayların sarahate kavuşturulması maksadı ile özel denetim talebinde bulunulabilmektedir (TTK m. 438).

¹ Üç aşamalı bilgi edinme modeli konusunda bkz. Peter V. Kunz, ‘Das Informationsrecht des Aktionärs in der Generalversammlung’ 10 Aktuelle Juristische Praxis (AJP) (2001) 883-900, 883. İsviçre hukukunda bilgi alma ve inceleme hakkı ile ilgili değişiklikler çerçevesinde 01.01.2023’te OR 696 yürürlükten kalkmış, OR Art. 697’den sora gelmek üzere OR Art. 697 a ve b maddeleri yürürlüğe girmiştir. Bu kapsamda bilgi alma hakkı bakımından formel bazı tadilatlar yapılmış, hakkın özüne mütedair esaslı bir değişiklik getirilmemiştir. Bu hususta bkz. Peter V. Kunz, ‘Informationsrechte der Aktionäre’ (2023) 18 Schweizerische Zeitschrift für Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht (GesKR) 158-171, 161. OR Art. 697’de gösterilen hedefe erişilmesinin mümkün olmadığı (*unerfüllbare Zielsetzung*) hususunda bkz. Jean Nicolas Druey, Zürcher Kommentar, Die Aktiengesellschaft, Rechte und Pflichten der Aktionäre (Art. 660-697m OR),

Herausgeber: Lukas Handschin/Peter Jung, 2. völlig neu bearbeitete Auflage (1st edn, Schulthess Juristische Medien AG 2021), Art. 697, 1272 N 8.

² Arslan Kaya, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı (1st edn, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 2001) 68.

³ Kaya (n 2) 70-71.

Bu inceleme, pay sahiplerinin bilgi alma hakkının kullanımında ortaya çıkan uyuşmazlıklar çerçevesinde, meselelerin arabuluculuk marifetiyle çözümünün sağlanması ve arabuluculuk uygulama alanının *de lege ferenda* genişletilmesine ilişkin bazı düşünceler ileri sürerek konunun tartışılmasını amaçlamaktadır. Esasen anonim şirketlerde pay sahibinin bilgi alma hakkı mevzuu, Türk hukuku açısından teferruatlı incelemelere konu teşkil etmiştir⁴. Dolayısıyla çalışmanın esas amacı, bilgi alma hakkının hukuki cephesine ve bu süreçte karşılaşılan meselelere müteallik izahattan ziyade, hakkın kullanımına ilişkin uyuşmazlıklar ortaya çıkması durumunda bunların daha süratli bir biçimde halli için arabuluculuğun bu konuda da istimali ihtimalini gündeme getirmektir⁵. Tabiatıyla mesele ile ilgili görülen hususlarda mevcut hukuki vaziyete müteallik izahat da yapılmıştır. Belirtmek gerekir ki, şirketler topluluğunda bilgi alma hakkına ilişkin ihtilaflar arz ettikleri hususiyetler dolayısıyla bu incelemenin kapsamı dışında tutulmuştur⁶. Lakin yapılan izahat, mahiyetine uygun düştüğü nispette, bu husustaki ihtilaflar açısından da nazara alınabilir.

II. KONUNUN ÖNEMİ VE BİLGİ ALMA HAKKININ MAHİYETİ

Konu hem iktisadi hem de hukuki açıdan oldukça mühimdir. Bu çerçevede bir yandan anonim şirketin diğer yandan da pay sahibinin menfaat ve beklentileri konusunda hassas bir denge kurulmalıdır. Özellikle münferit pay sahibinin ortağı olduğu anonim şirketteki sermaye yatırımı hakkında karar verebilmesi, yatırımlarının yönetim kurulu tarafından nasıl değerlendirildiği ve yönetildiği konusunda hesap sorabilmesi⁷, şirketin işleyişi ile alakalı sağlıklı bilgi sahibi olabilmesine bağlıdır⁸. Bu açıdan bakıldığında bilgi alma hakkı, iyi işleyen bir kurumsal yönetim sistemi içinde şeffaflığın artmasına bağlı olarak, muhtemel mülkiyet ve yönetim ayrılığından kaynaklanan bilgi asimetrisini azaltacak ve sermaye maliyetinin düşmesine katkı sağlayacaktır⁹. Benzer surette, işleyişe mütedair yeterli bilgi sahibi olunması, şirketin işleyişine katılım haklarının¹⁰ (*Mitwirkungsrechte*) müessir ve şuurlu¹¹ bir surette kullanılmasının yanı sıra, şirket yöneticilerinin ve denetçilerin dava yoluyla mesuliyetleri cihetine gidilebilmesi açısından da merkezi rol oynamaktadır¹². Bu sayede organların dolaylı surette denetlenmesi ve fonksiyonel, isabetli kararlar almaya sevk edilmeleri söz konusu olacaktır¹³.

⁴ Pay sahibinin bilgi alma hakkı konusunda yayınlanmış birçok monografik çalışma mevcuttur: Kaya (n 2); Bahadır Ünal, Alman ve Türk Hukukunda Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı (1st edn, Vedat Kitapçılık 2021); Dilek Cengiz, Türk Ticaret Hukukunda Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme

- Hakkı'nın Mahkeme Aracılığıyla Kullanılmasında Mahkemenin Kararının Kesinliği Sorunu (1st edn, Beta 2022); Burak Sümer, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı (1st edn, Adalet 2022); Hatice Kübra Kandemir, Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı (1st edn, Seçkin 2023).
- ⁵ Arabuluculuğun özellikle bir kurumsal yönetim aracı olarak yönetim ve gözetim kurulu arasındaki bilgi alma hakkına ilişkin uyuşmazlıklarda kullanım şekli konusunda bkz. Cornelius Kruse, *Mediation im Aktienrecht* (1st edn, Duncker & Humblot 2014) 134-153.
- ⁶ 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu döneminde kaleme alınan ancak mehzat İsviçre Borçlar Kanunu'na ilişkin değerlendirmeler de içeren bir çalışma için bkz. Selçuk Öztekin, 'Şirketler Gruplarında Yavru Şirketlerdeki Azınlık Paysahiplerinin Türk Ticaret Kanunu m. 363/İsviçre Borçlar Kanunu m. 697 Çerçevesinde Bilgi Alma Hakkı' Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'in Hatırasına Armağan, Ankara 1986, 293-327. 6102 sayılı TTK açısından bkz. Ali Ergin Çelebi, *Şirketler Topluğunda Hakim Şirket Pay Sahiplerinin Bağlı Şirketler Hakkında Bilgi Alma Hakkı* (2018) 17 Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 517-575.
- ⁷ Reha Poroy/Ünal Tekinalp/Ersin Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II* (15th edn, Vedat 2023), 55-64, 66-67 N 1007-1015 b, 55 N 1007.
- ⁸ Bilgi alma hakkının pay sahipliği hakları içerisindeki yeri için bkz. Felix Horber, *Die Informationsrechte des Aktionärs, Eine systematische Darstellung* (1st edn, Schulthess Polygraphischer Verlag 1995) 28-29 N 79-81.
- ⁹ Denis Cormier, Marie-Josée Ledoux, Michel Magnan and Walter Aerts, 'Corporate Governance and Information Asymmetry Between Managers and Investors' (2010) 10 (5) *Corporate Governance* 574-589, 575, Kandemir (n 4) 63-66, Kunz (n 1) (2023) 159. Yönetim yetkisinin ortaklar dışındaki kişilerce kullanılması durumunda (*Drittorganshaft*) keskinleşen asimetrik bilgi dağılımı konusunda özellikle bkz. Damian A. Fischer, 'Informationskonzept im neuen Aktienrecht' (2023) 95 *Schweizerische Zeitschrift für Wirtschafts- und Finanzmarktrecht* (SZW) 528-547, 529.
- ¹⁰ Kandemir (n 4) 71-73.
- ¹¹ Kaya (n 2) 25-26.
- ¹² Kaya (n 2) 26, 237. İsviçre hukuku açısından birçokları yerine bkz. Peter Forstmoser/Arthur Meier-Hayoz/Peter Nobel, *Schweizerisches Aktienrecht* (1st edn, Bern Staempfli 1996) § 40 N 146; Peter Böckli, *Schweizer Aktienrecht* (5th edn, Schulthess Verlag 2022) § 8 N 262-274.
- ¹³ Bilgi alma hakkı esasen pay sahiplerinin şahsi menfaatlerine hizmet eder görünse bile, esasen şirket organlarının fonksiyonlarını bihakkın ifasına ve isabetli kararlar alınmasına da mühim surette katkı sağlar (Kaya (n 2) 27).

Hususiyetle, bilgi alma hakkının gereken şekilde kullanılamaması veya kullandırılmaması pay sahibi açısından iptal davası açma hakkı gibi temel önemde bir hakkın istimalini sekteye uğratabilir¹⁴. Ancak bilgi alma hakkının müstakil (bağımsız)¹⁵, münferit (bireysel), vazgeçilemez mahiyeti, münhasıran oy yahut iptal davası açma haklarının (dar) spektrumu dahilinde değerlendirilmesine engeldir¹⁶.

Bilgi alma hakkı müktesep hak mahiyetindedir¹⁷ ve “esas sözleşmeyle ve şirket organlarından birinin kararıyla kaldırılamaz ve sınırlandırılmaz” (TTK m. 437/6). Ayrıca bireysel bir mahiyet arz etse de genel kurulda verilen bilginin kolektif neticeler tevhit edebileceği¹⁸ ve tüm pay sahipleri açısından aydınlatıcı mahiyet taşıyabileceği ve muayyen yönde bir iradenin teşekkülü için alınacak bilgiye behemahal ihtiyaç duyulabileceği izahtan varestedir. Tüm bu bilgiler ışığında, bilgi alma talebinin reddedilmesi, ertelenmesi, cevapsız bırakılması yahut gereken evsafa olmaması durumunda takip edilecek yol, kanunda özel olarak düzenlenmiştir.

III. ŞİRKET BÜNYESİ DAHİLİNDE BİLGİ ALMA SÜRECİNİN İŞLEYİŞİ

Bilgi alma hakkına ilişkin olarak TTK m. 437/2 c.1, münferit pay sahibinin yönetim kurulundan şirketin işleri, -mezkur anonim şirket açısından mevzubahis ise- denetçilerden de denetimin yapılma şekli ve neticeleri hususunda bilgi isteyebileceğini belirtmektedir. Ayrıca verilecek bilginin, hesap verme ve dürüstlük ilkeleri açısından, özenli ve gerçeğe uygun olması aranmaktadır.

¹⁴ “...bilgi alma ve inceleme haklarının iptal davası bağlamında değerlendirilmemesi icap eder” Tekinalp in: Poroy/Tekinalp/Çamoğlu (n 7) N 1007a.

¹⁵ Kaya (n 2) 77-81.

¹⁶ Bilgi alma hakkının hukuki niteliği ve amacı için özellikle ve birçokları yerine bkz. Heinz F. Wyss, Das Recht des Aktionärs auf Auskunftserteilung (Art. 697 OR) unter besonderer Berücksichtigung des Rechts der Unternehmenszusammenfassungen (1st edn, Ernst Lang 1953) 205-210; Horber (n 8) 19-24 N 49-62; Kaya (n 2) 37-83, Sümer (n 4) 93-97, Cengiz (n 4) 17-22, 33-41, Rauf Karasu, ‘Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı’ (2005) 23 (2) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 73-114, 75-79.

¹⁷ Wyss (n 16) 206.

¹⁸ Kunz (2023) (n 1) 161.

Bilgi alma hakkı, kural olarak, genel kurulda sözlü sorular vasıtasıyla kullanılmaktadır. Bu minvalde, bilgi talebinin genel kurul içinde karşılanması esastır. Ancak genel kurul dışında da pay sahiplerine şirketin işleri konusunda bir bilgi verilmişse, diğer bir pay sahibinin talebi üzerine aynı bilginin, gündemle ilgisi aranmaksızın, aynı muhteva ve teferruatta karşılanması gereklidir (TTK m. 437/2 c.3). Ayrıca genel kurul toplantısı esnasında, toplantı başkanına yönetim kuruluna iletmek üzere yazılı soru sorulmasına¹⁹ da bir mâni yoktur. Her iki ihtimalde de, genel kurulda bilgi alma hakkının kullanılmasına mütedair sorularla cevapların, genel kurul toplantı tutanağına geçirilmesi ve toplantı başkanı ile Bakanlık temsilcisi tarafından imzalanması mecburidir (TTK m. 422/1). Pay sahibi açısından, özellikle bilgi alma talebinin reddi yahut cevabın yahut bilginin gereken muhteva ve kalitede olmaması ihtimalinde, mütebaki hakların kullanabilmesi açısından, genel kurul tutanağına dercedilecek malumat fevkalade mühimdir. Zira bilgi alma hakkının kullanılması ile ilgili teşebbüs, bu tutanağa istinaden ispat edilebilecektir²⁰.

Bunun dışında finansal tablolar, konsolide finansal tablolar, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, denetleme raporları ve yönetim kurulunun kar dağıtım raporlarının pay sahiplerinin incelemesine hazır bulundurulmasının öngörüldüğü 15 günlük süre içinde (TTK m. 437/1 c.1), yönetim kuruluna, kurul üyelerine veya denetçilere, sorular yazılı olarak yöneltilebilecektir. Paralel surette, bu zaman diliminden önce veya genel kurul toplantısından sonra ise yönetim kurulu başkanına, tahriren, sarıh ve hudutları iyi tespit edilmiş surette tevcihi icap eder²¹.

Bilgi alma hakkından mütevellit taleplerin karşılanması zımında asli yükümlü, anonim şirket tüzel kişiliğini temsilen esas itibariyle yönetim kuruludur. Dolayısıyla, cevap verilip verilmeyeceği yahut verilecek cevabın muhtevası hususunda takdir hakkı yönetim kuruluna aittir.

Bunun dışında bilgi verme yükümlülükleri²², bilgi alma talebinin istendiği yer, zaman, istenen bilginin mahiyeti ve şirketin içinde bulunduğu hukuki vaziyete göre farklılık da arz edebilmektedir. Bu bağlamda, örneğin anonim şirketin tasfiye haline girmesi durumunda (TTK m. 532, 533) bilgi verme yükümlüsü kural olarak tasfiye memurlarıdır (TTK m. 542/1-i).

¹⁹ Wyss (n 16) 208; Kaya (n 2) 286.

²⁰ Oğuz Atalay, Anonim Şirketlerde Bilgi Alma ve İnceleme Hakkının Mahkeme Aracılığıyla Kullanılması (2014) 16 (Özel Sayı/Hakan Pekcanitez Armağanı) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 53-76, 60.

²¹ Kaya (n 2) 286, 287.

²² Kaya (n 2) § 11.

Tevcih olunan soruların hudutları iyi belirlenmeli ve somutlaştırılmalıdır. Bu çerçevede yetkili organın çok kapsamlı (*flaechendeckend*) bilgi verme yükümlülüğünün bulunmadığı dile getirilmektedir²³. Örneğin, çok genel yahut uzun yıllara sâri bir dönemi ihata edici mahiyette bilgi alma talepleri açısından vaziyet böyledir. Bilgi, yetkili organ tarafından kaideten, soruya müteakiben şifahi olarak verilir. “Ancak yazı ile güçlendirilebilir”²⁴.

Tabiatıyla bilgi alınması gündem ile sınırlı değildir²⁵. Zira bilgi alma talebi, olağan genel kurul gündemine her hâlûkârda ve en geniş mikyasta dahildir²⁶.

Önemle belirtmek gerekir ki, gündemdeki hususlar ile alakalı olarak sorulan sorular ve cevaplar esasen müzakere hakkı (*Debatterecht*) dairesinde mütalaa edilmektedir²⁷. Gündemle alakalı müzakereler ve alınan kararlar muayyen bir zaman dilimi içinde, bir süreç dahilinde tecelli ettiğinden, müzakere hakkının oy hakkının bir parçası olarak telakki edilebileceğini söylemek mümkündür²⁸. Ancak bundan maddi anlamda bir irtibatın mevcudiyeti neticesine varmak isabetli olmaz²⁹.

IV. PAYSAHİPLİĞİ HAKKININ İSTİMALİ AÇISINDAN GEREKLİLİK KRİTERİ

Türk Ticaret Kanunu’nun gerekçesine nazaran, Türk hukuku açısından bilgi alma hakkı pay sahipliği haklarının istimali bakımından “gerekli olma” (*Erforderlichkeit*)³⁰ şartına bağlanmadığından³¹, daha geniş görünmektedir³². Ancak gerekçedeki bu ifadeye rağmen, gereklilik kriterinin, aktüel bir hukuki menfaatin mevcudiyetini tazammun ettiği ve en geniş anlamıyla paya bağlı hakların kullanılması, şirketin içinde bulunduğu iktisadi durumun değerlendirilmesi yahut açılması öngörülen bir iptal ya da mesuliyet davasına mütedair veri toplanmasına hizmet etmesi amacıyla bahşedildiği ifade edilmektedir³³. Bu açıdan ele alındığında bilgi alma hakkının maddi muhtevası ve şümulü, şirketin faaliyetlerine müteallik münferit bir vakıa hakkında pay sahibine bilgi verilmesindeki menfaat ile halihazırda mevcut (aktüel) pay sahipliği hakkının kullanılmasında pay sahibinin iradesinin teşekkülüne tesir kabiliyeti arasındaki dengeye istinaden taayyün eder.

V. VERİLECEK BİLGİNİN MAHİYET VE HUSUSİYETLERİ

²³ Böckli (n 12) § 8 N 267.

²⁴ Türk Ticaret Kanunu'nun 437. maddesinin 2. fıkrasına ilişkin gerekçe. bkz. Arslan Kaya, Gerekçeli-Karşılaştırmalı-Notlu Türk Ticaret Kanunu, (2nd edn, Beta 2021) 532.

²⁵ Türk Ticaret Kanunu'nun 437. maddesinin 2. fıkrasına ilişkin gerekçe. Bu konuda bkz. Kaya (n 24) 532; Kaya (n 2) 284. Buna mukabil Tekinalp (in: Poroy/Tekinalp/Çamoğlu (n 7) 61 N 1012b), bilgi alma talebine müteallik sorunun doğrudan veya dolaylı olarak gündem maddeleri ile ilgili olması şartını aramaktadır. Ancak dolaylı ilgi sınırları oldukça belirsiz ve keyfilğe sebep olabilecek değerlendirmeler sonucunu verebilecektir. İsviçre hukuku açısından ise önceleri müzakere edilen gündemle ilgili olma şartı aranmakta iken (bu yönde bkz. Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel (n 12) § 40 N 171), bu görüş artık mazide kalmıştır (bkz. Böckli (n 12) N 265: “Das Auskunftsrecht ist aber längst nicht mehr darauf beschränkt, auch nicht auf die Gegenstände der Traktandenliste, wie man früher sagte”).

²⁶ Kaya (n 2) 284.

²⁷ Walter René Schluep, Die wohlverworbenen Rechte des Aktionärs und ihr Schutz nach schweizerischem Recht (1st edn, Schulthess Polygraphischer Verlag 1955) 151.

²⁸ Schluep (n 27) 151: “Betrachtet man das Verhältnis von Debatte und Beschluss im zeitlichen Ablauf, so steht nichts im Wege, das Debatterecht als Zuberhör des Stimmrechts zu bezeichnen”.

²⁹ Bu meyanda soru sorma hakkı (Fragerecht) ile bilgi alma hakkı arasındaki farka mütedair bkz.: Kaya (n 2) 55-56; Wolfhart Bürgi, Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, 5. Teil, Die Aktiengesellschaft b/1: Rechte und Pflichten der Aktionäre (Art. 660-697) (1st edn, Schulthess & Co AG 1957), Art. 697 N 6.

³⁰ İsviçre hukuku açısından gerekli ya da önemli olma (Erheblichkeit) kriterinin anlam, fonksiyon ve kullanım alanı konusunda genel açıklamalar için birçokları yerine bkz. Horber (n 8) 252-256 N 802-814. Gereklik kriterinin akıllı geniş bir tefsir tarzıyla ele alınması icap ettiğinin bir Zürih (Kanton) Ticaret Mahkemesi kararı yardımıyla tespiti için bkz. Keivan Mohasseb, Hans Caspar von der Crone, ‘Gerichtliche Durchsetzung des Auskunftsrechts nach geltendem und künftigem Recht’, Urteil des Handelsgerichts des Kantons Zürich (H190787) vom 2. September 2019 (2020) 92 Schweizerische Zeitschrift für Wirtschafts- und Finanzmarktrecht (SZW) 336-346, 338-339, 346.

³¹ Türk Ticaret Kanunu'nun 437. maddesinin 2. fıkrasına ilişkin gerekçe için bkz. Arslan (n 22) 532. Gerekçede ayrıca “gereklik koşulu hakkın kullanılmasını tehlikeye sokardı” denilmektedir. Karş. Tekinalp in: Poroy/Tekinalp/Çamoğlu (n 7) N 1012b. 6762 sayılı Ticaret Kanunu dönemindeki düzenleme açısından - haklı olarak- bu yönde Kaya (n 2) 231-233, 286. İsviçre hukuku açısından tereddüt halinde gereklik kriterinin mevcut sayılması gerekeceği ifade edilmektedir (Kunz (2001) (n 1) 888).

³² Yargıtay da 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu döneminde verdiği bir kararda: “...Zira, bilgi almanın sair pay sahipliği haklarının kullanılması için gereklik arzetmemesi yada talebin ileri sürülmesinin hakkın kötüye kullanılması halini oluşturması durumlarında talebin karşılanmayacağı açıktır. (Doç.Dr. Arslan Kaya, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı, Ankara, 2001, sayfa 285, 286). Bu açıklamalardan sonra mahkemece davacı tarafça genel kurul ortamında yöneltilen soruların niteliği, genel kurul ortamında cevaplanıp, cevaplanamama ihtimali, söz konusu soruların şirketin ticari sırlarına ilişkin olup olmadığı hakkın kötüye kullanılıp kullanılmadığı şirketler muhasebesi ve hukuku alanında uzman bilirkişiler marifetiyle değerlendirildikten sonra bir hüküm tesis edilmesi gerekirken soyut olarak davacının bilgi alma hakkının engellendiğinden bahisle genel kurulda alınan 4 nolu kararın iptaline karar verilmiş olması hatalı olmuş ve kararın açıklanan nedenle davalı yararına bozulmasına karar vermek gerekmiştir” demektedir (Yargıtay 11 HD, 4550/2196, 03.03.2011) (www.kararama.org.tr).

³³ Kaya (n 2) 233, 237.

Pay sahiplerine verilecek bilginin mahiyet ve hususiyetleri açısından, Türk Ticaret Kanunu ile getirilen bazı kriterler mevcuttur. Buna göre verilecek bilgi, hesap verme ve dürüstlük ilkeleri bakımından özenli ve gerçeğe uygun olmalıdır (TTK m. 437/2 c.3). Hüküm, gerekçede de ifade edildiği şekilde, verilmesi gereken bilginin seviye ve kalitesi hususunda kaynak kanunda yer almayan bir hüküm içermektedir³⁴. Filhakika, kalite ve seviyesi hususunda, özen, gerçeğe ve hesap verme ilkelerine muvafık mahiyet taşıma hususiyeti aranmaktadır. Görüldüğü üzere, somutlaştırılmaları pek kolay görünmese de verilen bilginin yetersizliği hususunda yapılacak bir değerlendirme açısından ilave kriterler getirilmiştir.

“Özenli” niteliği, verilecek bilginin baştan savma olmayan, sorunun karşılığı mahiyetini taşıyan, ilgisiz hususları içermeyen anlamını taşıdığını ifade eder. “Gerçeğe uygunluk”, gerçeği aynen aksettirme, hakikate muvafık olma, yalan ve aldatıcı mahiyet taşımama manasında kullanılmıştır. “Hesap verme ilkelerine” uygun olma ile kastedilen ise, ortakların sadece aydınlatılması ve onlara fikir verme hususunda bir izahattan da öte, pay sahipliği haklarının müessir bir surette istimaline imkân sağlayacak rakamların, vakıaların ve neticelerin izahıdır³⁵. Ayrıca bu kavram, yönetim (ve denetim) kuruluna pay sahiplerine vermekle mükellef olduğu kapsamlı, muhteva bakımından tatmin edici ve belgeli bilgiyi ifade etmek üzere de kullanılmıştır³⁶.

VI. TALEBİN KONUSU VE SINIRLARI

Bilgi alma hakkı konu itibarıyla sınırsızdır³⁷. Hakkın kapsamına şirketin tüm iş ve muameleleri dahildir. Şirket menfaatini ihlal etmediği takdirde, müphem görülen mevzulara müteallik olanlar dışında, şirketin malvarlığına, faaliyetlerine yahut idaresi ile alakalı olup şirketin vaziyeti hususunda karar vermek hususunda ehemmiyet arz eden tüm suallerin tevcih edilebileceği kabul edilmektedir³⁸. Benzer surette, istenilen bilgi, yönetim, organizasyon, üretim yönetimi, pazarlama, muhasebe ve finansman gibi işletme fonksiyonları ile de bağlantılı olabilecektir. Belirtmek icap eder ki, hakkın maddi hukuk açısından hudutları noktasında ihtilaf çıkması durumunda, üstün şirket menfaati sınır olarak kabul edilmiş ve bilgi verilmesi şirket sırlarının açığa çıkması neticesini tevhit edecekse, şirket yetkili organının bundan kaçınabileceği kabul edilmiştir.

³⁴ Türk Ticaret Kanunu’nun 437. maddesinin 2. fıkrasına ilişkin gerekçe [Kaya (n 24) 532].

³⁵ Türk Ticaret Kanunu’nun 437. maddesinin 2. fıkrasına ilişkin gerekçe atfıyla 200 ve bu hükümdeki atıfla 199. maddenin gerekçesine kıyasen [Kaya (n 24) 532].

³⁶ Türk Ticaret Kanunu’nun 437. maddesinin 2. fıkrasına ilişkin gerekçe [Kaya (n 24) 532].

³⁷ Bürgi (n 29) Art. 697 N 32: “*Im Hinblick auf den Gegenstand gilt das Auskunftsrecht ...als unbegrenzt*”, Kunz (n 1) (2001) 888: “*...es gibt überhaupt keinen Bereich, der dem Gesellschafteranspruch auf Information nicht offen stehen würde...*”. Buna karşılık Böckli, bilgi alma hakkının sınırlarını yedek akçelere mütedair malumatın oluşturduğunu ifade etmektedir. “*Eine Frage an die Revisionsstelle zu stillen Reserven im Einzelnen wird kaum zu einer erhellenden Antwort führen*” (Böckli (n 12) § 8 N 273).

³⁸ Öztekin (n 6) 306, 307; Kaya (n 2) 235.

Bu noktada bilgi alma hakkının hudutları konusu ciddi tartışmalara vücut vermektedir. Özellikle anonim şirketler hukukunun tekliği ilkesi sebebiyle³⁹ (*Einheit des Aktienrechts*) kamuyu aydınlatma konusunda özel düzenlemelere tabi anonim şirketler dışında tüm anonim şirketler açısından konunun yeknesak bir düzenleme ile yürütülmesi (TTK m. 437), esas sözleşmelerle konunun düzenlenmesine rastlanmaması ve pay sahipliğinin kural olarak kolayca el değiştirebileceği yönündeki kanuni faraziye, pay sahipleri bakımından sadakat yükümlülüğünün bulunmadığının⁴⁰ -genel olarak- kabulü ve tek borç ilkesi (TK m. 480), bilgi alma hakkının istimali hususundaki meseleleri girift hale getirmektedir. Hemen hemen tüm anonim şirketler aynı düzene tabi olmasına rağmen, şirket içi dengeler ve pay sahipleri “tek tip” değildir⁴¹. Dolayısıyla çok farklı yoğunluk ve derinlikte menfaat ihtilafları baş gösterebilmektedir. Tabiatıyla bu meselelerin teferruatıyla gündeme getirilebilmesinin mahkeme huzurunda olabileceği düşünülebilir⁴². Lakin bu yaklaşım zaman hassasiyeti olan bir konuda münferit pay sahibinin aleyhine. Öte yandan pay sahibi esasen şirketin iktisadi manada malikidir. TTK m. 437’de bahsedilen himaye de pay sahibi olma hususiyetinden mütevellittir. Bu açıdan bakıldığında şirket ve pay sahibi arasındaki menfaat çatışmasını hukuken halletmek de müşkülât arz etmektedir. Filhakika, pay sahibi ortaklık mevkiinin bir neticesi icabı her iki tarafla da irtibatlı vaziyettedir. Talebi sadece şirkete yönelik değildir. Kendisi aynı esnada şirketin ilgisidir. Bu itibarla, karar merci bilgi talebinde bulunan pay sahibine neye istinaden ve nasıl diğer veçhesinin daha tercihe şayan olduğunu söyleyebilir?⁴³

Bilgi alma hakkının özel kanuni sınırlarını, sadece istenilen bilgi verildiği takdirde şirket sırlarının⁴⁴ açıklanacağı veya korunması gereken diğer şirket menfaatlerinin⁴⁵ tehlikeye girmesi (TTK m. 437/3) teşkil etmektedir. Genel olarak bilgi alma hakkının maddi hukuk bakımından çerçevesini, hudutları iyi tayin edilmiş şirket menfaatlerinin teminat altına alınması oluşturur⁴⁶. Bu tip bir tahdit getirilmesinin sebebi genel kurula sadece sağduyulu ve iyiniyetli pay sahipleri katılmayacağı, genel kurulların rakiplerce de izlenebileceği düşüncesidir⁴⁷. Bu noktada, sadakat ve rekabet etmeme mükellefiyeti bulunmayan pay sahibinin, şirket menfaatine aykırı amaçlar güdebileceği ihtimali nazara alınmıştır. Dolayısıyla bilgi alma talebinin, şirket sırları şeklinde özel ve korunması gereken diğer şirket menfaatleri gibi genel sebeplerle tahdidi cihetine gidilmiştir.

-
- ³⁹ Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel (n 12) § 2 N 61. İsviçre hukuku açısından teklik ilkesinin halen temel prensip olmakla birlikte, son yıllarda yapılan düzenlemelerle aşıldığı yönünde Böckli (n 12) § 1 N 87: *“Der Begriff einer «Einheit des Aktienrechts» ist überholt”,* N 88: *“Aus der ursprünglich angestrebten «Einheit» des Aktienrechts ist immer deutlicher eine Stammregelung mit Differenzierungen entstanden.”*
- ⁴⁰ Bu konudaki tartışmalar için bkz. Kaya (n 2) 257-258 dn. 240, 241, 242. *“Andererseits ist anerkannt, dass die Aktionärsposition grundsätzlich keine Treuepflicht zur Gesellschaft umfasst, so dass der Aktionär die in Vollzug seines Anspruchs erhaltenen Informationen nicht geheim zu halten braucht”* (Druey (n 1) Art. 697 1273 N 9); Böckli (n 12) § 8 N 270; Kunz (2001) (n 1) 898.
- ⁴¹ Bilgi verilmesini, pay sahibini hususi menfaatlerine (yatırımcı, spekülative vs.) göre tasnif ederek kısıtlamanın fiilen arz edeceği (ciddi) müşkülât hususunda bkz. Wyss (n 16) 168: *“Eine Unterscheidung des Daueraktionärs vom Gelegenheits- oder Spekulationsaktionär und die Ableitung von rechtlichen Konsequenzen aus der tatsächlichen Verschiedenheit dieser Aktionärarten ist deshalb praktisch kaum durchführbar.”*
- ⁴² Wyss (n 16) 168.
- ⁴³ Druey (n 1) 1273 N 10: *“Wie aber, gestützt worauf kann der Beurteiler dem Information verlangenden Aktionär sagen, seine “andere Seele” sei besser?”.*
- ⁴⁴ Şirket sırrının, ticari sır kapsamı dahilinde kaldığı görüşü için bkz. Aslı Gürbüz Usluel, Türk Özel Hukukunda ve Özellikle Anonim Şirketlerde Ticari Sırrın Korunması (1st edn, Vedat Kitapçılık 2009) 54. Şirket sırrına dahil alanın, şirketler ve ticaret hukuku sahasında geçmişe kıyasla çok daraldığı görüşü için bkz. Tekinalp in: Poroy/Tekinalp/Çamcıoğlu (n 7) N 1014a. Sulu, şirket sırrını iş sırrı ile karıştırılmaya müsait ve dar kapsamlı görmekte ve *“...iş sırları genel iş ilişkileri ile ilgili iken şirket sırları salt şirketin işleyişinden kaynaklanmaktadır”* demektedir (Muhammed Sulu, Ticari Sırların Korunması (2nd edn, Oniki Levha 2017), 24-25).
- ⁴⁵ İsviçre hukuku açısından ekseriyetle şirket menfaatleri tabiri yerine kullanılan şirket sırları ibaresi her halükarda geniş manalandırılmalıdır ve bu itibarla muhteva olarak yaklaşık aynı anlama gelmektedir (Bürgi (n 29) Art. 697 N 34).
- ⁴⁶ Bürgi (n 29) Art. 697 N 34.
- ⁴⁷ Türk Ticaret Kanunu'nun 437. maddesinin 3. fıkrasına ilişkin gerekçe [Kaya (n 24) 532]. *“Es wird einen Konkurrenten in der Regel nicht schwierig sein, Aktien einer Gesellschaft mit der Absicht zu erwerben, sich damit Einblick in die Gesellschaftsverhältnisse zu verschaffen”* (Wyss (n 16) 166).

Bu noktada şirket sırları ile himayeye mazhar sair şirket menfaatleri arasındaki ayırımın netleştirilmesi ve menfaatler dengesinin kurulması iktiza eder. Müşahhas hadisede sair şirket menfaatlerinin nelerden ibaret bulunduğu ve himayenin icap ettiği, aşikâr surette tarif ve tasvir edilmelidir. Şirket menfaatlerinin tehlikeye düşmesi muhtemel olmalıdır⁴⁸. Örneğin, müşterilerle ilişkiler, yapılan bir sözleşmede karşı akit tarafa müteallik bilgiler veya stratejik planlar, muayyen bir mamul ile alakalı artan yahut azalan kar marjları, üretim süreçlerinin bazı hususiyetleri yahut üst düzey yöneticilerin güçlü veya zayıf yönlerine mütedair değerlendirmeler himayeye mazhar sair şirket menfaatleri kapsamında değerlendirilebilir⁴⁹. Burada şirketin rekabetteki konumu açısından kritik ancak bulmacadaki eksik parça olması hasebiyle, ulaşılabilen diğer kaynaklardan iktisap edilen bilgilerle birleştirildiğinde, şirkete ehemmiyetli zarar verecek bir malumat mevzu bahis olmalıdır⁵⁰.

Özel sınırlama sebebi olarak zikredilen şirket sırrının ne olduğu, kanunda tarif edilmemiştir⁵¹. Bunun sebebi, dar veya geniş bir tarifte tatbikatı dondurmamak yahut genişletmemek hususunda gösterilen itinadır. Tabiatıyla şirket sırrının çerçevesi şirketin işletme konusuna göre farklılık arz edecektir. Genel olarak, rakip bir şirketin bilmediği, öğrenmemesi gereken, şirketin zararına kullanabileceği, elde etmek için gayret sarf ettiği ve peşinde olabileceği “bilgi” bu konuda mikyas teşkil edebilecektir⁵². Buna mukabil, rakiplerin erişmekte güçlük çekmeyeceği, çeşitli kaynaklar vasıtasıyla ulaşabileceği yahut erişilmesi müşkülât arz etmeyen ham verileri ve malumatı istimal suretiyle istidlal edebileceği bilgiler, sır mahiyetinde telakki edilmemektedir.

Doktrinde İsviçre hukukuna paralel surette, mutlak⁵³ ve nisbi şirket sırrı⁵⁴ ayrımı yapılmaktadır. Mutlak şirket sırları, şirketin üçüncü kişilere karşı gizli tutmak mükellefiyeti altında bulunduğu bilgilerdir ve şirket bu konuları pay sahibine izah etme imkanına malik değildir⁵⁵. Örneğin, bir pay sahibinin banka hesap numarası yahut da yüksek teknoloji üreten bir şirketin ulusal menfaatleri ilgilendiren bir konuda sahip olduğu bilgiler bu kapsamdadır.

⁴⁸ Bockli (n 12) § 8 N 271.

⁴⁹ Bockli (n 12) § 8 N 271.

⁵⁰ “So kann eine punktuelle Information der Wettbewerbsstellung einer Gesellschaft erheblichen Schaden zufügen, wenn sie das fehlende Stück im Puzzle ist, das sich der Konkurrent aufgrund offizieller Publikationen, der Pressemeldungen und eigener Nachforschungen zusammengestellt hat” (Bockli (n 12) §

8 N 271). Tekinalp'e göre korunması gereken diğer şirket menfaatleri *"ihale, bir kriz yönetimi, bir konsorsiyumdaki ilişkilerdeki uyumsuzluklar, bir rekabet mücadelesindeki silahlar ve taktikler gibi güncel olaylar bağlamındaki menfaatlerdir. ...bunların sırdan farkı [anonim şirketin] imkanları, kaynakları, ürünleri, müşterileri ve üretimi ile değil, ilişkiler ile bağlantılı olmalarıdır"* (Tekinalp in: Poroy/Tekinalp/Çamoğlu (n 7) 64 N 1014b).

⁵¹ Bu kapsamda şirket sırrının en azından genel çerçevesinin tespiti açısından "Ticari Sır, Banka Sırrı ve Müşteri Sırrı Hakkında Kanun Tasarısı"ndan istifade edilebilir. Mezkur tasarının 2. maddesine göre: *a) Ticarî sır: Bir ticarî işletme veya şirketin faaliyet alanı ile ilgili yalnızca belirli sayıdaki mensupları ve diğer görevlileri tarafından bilinen, elde edilebilen, özellikle rakipleri tarafından öğrenilmesi halinde zarar görme ihtimali bulunan ve üçüncü kişilere ve kamuya açıklanmaması gereken, işletme ve şirketin ekonomik hayattaki başarı ve verimliliği için büyük önemi bulunan; iç kuruluş yapısı ve organizasyonu, malî, iktisadî, kredi ve nakit durumu, araştırma ve geliştirme çalışmaları, faaliyet stratejisi, hammadde kaynakları, imalatının teknik özellikleri, fiyatlandırma politikaları, pazarlama taktikleri ve masrafları, pazar payları, toptancı ve perakendeci müşteri potansiyeli ve ağları, izne tâbi veya tâbi olmayan sözleşme bağlantılarına ilişkin veya bu gibi bilgi ve belgeleri"* kapsar (bu konudaki açıklamalar ve kanun tasarısı metni için bkz. Sulu (n 44) 68-72, 139-142).

⁵² Türk Ticaret Kanunu'nun 437. maddesinin 2. fıkrasına ilişkin gerekçe [Kaya (n 22) 532]

⁵³ Wyss (n 16) 156-157, Kaya (n 2) 267, Schluep (n 27) 184-186.

⁵⁴ Wyss (n 16) 157-159, Kaya (n 2) 267, Schluep (n 27) 184-186.

⁵⁵ Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel (n 12) § 40 N 176, Kunz (n 1) 889, Kaya (n 2) 267.

Nisbi şirket sırları ise, bizatihi şirketin menfaati icabı açıklanmaması gereken hususlara mütealliktir⁵⁶. Yönetim kurulu, menfaatler vaziyetini takdir ederek, nisbi şirket sırrı olarak telakki edilebilecek bir hususla alakalı izahat verebilir. Bu çerçevede, anonim şirketin ticari muameleleri, müşteri çevresi ve şirket tarafından yürütülen bazı hukuki işlemler nispi sır kapsamında telakki edilebilir⁵⁷. Red sebebi olarak, ticari ilişkilerin tehlikeye düşebilecek olması yahut kamuoyu nezdinde infial (*Anfeindungen*) yaratabilecek hususların gösterilebileceği ifade edilmektedir. Buna mukabil anonim şirketin prestiji veya hisse değerinin verilecek bilgiden etkilenecek olması bu kapsamda mütalaa edilmemektedir. Genel bir tespit yapmak gerekirse, ticari hayata mütedair münferit vakıalar ticari sır kapsamında mütalaa edilebilecek iken, ticari iş ve ilişkilerin yürütülme tarzı (*Geschäftsgebaren*) bu kapsamda telakki edilmez.

Bilgi alma talebinin reddedilmesinin himayeye mazhar bir şirket sırrının mevcudiyetine istinat edip etmediği somut olayın hususiyetlerine göre taayyün eder. Bu minvalde, bilgi alma talebine konu şirketin hususiyetleri de gereken nispette nazara alınmalıdır.

Bilgi alma hakkının nihai hududunu tabiatıyla MK m. 2 teşkil etmektedir. Hakkın suistimali yasağı burada da bir sınırdır. Hususiyetle kendi içinde makul bir manzara arz eden bir talep, başka bir hedefe yönelik olmamalıdır. Örneğin, şirketten farklı istikamette bir imtiyaz (*anderweitige Konzession*) elde etmeye, zaman kazanmaya yahut rekabet avantajı elde etmek için casusluğa dönük (*Spionage für die Konkurrenz*) talepler bu kapsamda mütalaa edilebilir⁵⁸. Benzer surette “ne çıkarsa bahtımıza” (*fishing expedition*) tarzı⁵⁹ herhangi bir fikri temele istinat etmeyen, gelişigüzel talepler de hakkın suistimalini oluşturabilir.

⁵⁶ Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel (n 12) § 40 N 177.

⁵⁷ Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel (n 12) § 40 N 177.

⁵⁸ Druey (n 1) 1280 N 28.

⁵⁹ Böckli (n 12) § 8 N 267.

Bu noktada ilgili olma (*Relevanz*) ve hakkın suistimali de birbirinden farklıdır. Hakkın suistimali meselesi, objektif bir değerlendirmeyi icap ettirir. Buna mukabil, ilgili olma keyfiyeti tamamen pay sahibinin sübjektif vaziyetinden kaynaklanabilir. Herhangi bir konudaki malumatın o kimse açısından mana ifade edip etmediği, o kimsenin vaziyetine, bilgi seviyesine ve daima hangi hususlarda daha fazla zihinsel mesai harcadığına (da) bağlıdır⁶⁰. Bu itibarla karar merci, salt şahsi kanaatine istinaden kendisini soru soran kimsenin yerine koyarak değerlendirme yapmamalıdır. Mesela muhtelif mamullerin piyasa başarısı hususunda bilgi talep edildiğinde, işletme iktisadına ilişkin bir teori yardımı ile işletmenin durumu hakkında çıkarsamalar yapılmak istenebilir. Böyle bir talep ilgisiz telakki edilerek, hakkın suistimali kapsamında değerlendirilmemelidir⁶¹. Tabiatıyla, gündemin müzakeresine engel olmak maksadıyla zamana oynamak ve dikkatleri farklı istikamete çekmeye yönelik çabalara (*Filibustering*) müsaade edilmemelidir⁶².

Bilgi alma talebinin reddedilmesinin artık istisnai bir mahiyet arz ettiği ifade edilmektedir⁶³. İsviçre Borçlar Kanunu'na göre (m. 697/4 c.2) red gerekçeleri de pay sahibine yazılı olarak bildirilmelidir.

VII. BİLGİ ALMA TALEBİNİN KARŞILANMAMASI, GEÇ VEYA EKSİK KARŞILANMASI NETİCESİNDE HAKKIN DAVA YOLUYLA İSTİMALİ

⁶⁰ Druey (n 1) 1280 N 29.

⁶¹ Druey (n 1) 1280 N 29.

⁶² "...die Versammlungsleitung kann dann spätere schriftliche Antwort in Aussicht stellen, allenfalls auch pauschalieren, nach Bedeutung fokussieren bzw. die Redezeit... beschränken" (Druey (n1) 1280 N 28).

⁶³ Böckli (n 12) § 8 N 274.

Öncelikle zamanlama açısından, bilgi alma talebinin genel kurulda ortaya konulması durumunda yönetim kurulu veya denetçi, gerekli belgelerin tedariki için vakte ihtiyaç duyabileceğinden, bilgi alma talebinin derhal karşılanamayacağı dermeyeran edilebilir. Ancak bilgi verme mükellefiyetinin ertelenmesini gerektiren böyle bir durumda, bilgi verilmesinin geciktirilmesi pay sahibi açısından mahzurludur. Türk uygulamasında da sıklıkla karşılaşıldığı ifade edilen bu durum⁶⁴, sorunun cevabının verilmesinin bazı belgelerin incelenmesini gerektireceği ve vakit alacağı gerekçesiyle, keyfiyet tutanağa geçirtilerek cevabın yapılacak ilk genel kurul toplantısına ertelenmesine yol açabilmektedir⁶⁵. Oysa alınacak bilginin pay sahipliği haklarının kullanılması bakımından elzem mahiyet taşıması mevzu bahis olabilir. Örneğin, gündemdeki bir hususun müzakeresi esnasında verilecek rey ve bilahare açılacak muhtemel bir iptal davası bakımından durum bu merkezdedir. Yeterli bilgi sahibi olmadan açılacak bir iptal davasının akıbetinin beklenen neticeleri tevhit etmeyebileceği izahtan varestedir. Ayrıca bilgi alma hakkının kullanılması suretiyle elde edilecek malumatın, pay sahibinin hissesinin hakiki (piyasa) değeri hakkında bir kanaat elde etmesi, en azından bir tahmin yürütebilmesi açısından da ehemmiyeti mevcuttur. Bu itibarla, cevap verilmesinin ertelenmesi durumunda, özellikle de bilgi alma hakkını müstakil bir hak telakki ettikten sonra *“soru soran veya başka bir pay sahibi aynı konu ile ilgili ilk [genel kurulu] beklemeden inceleme davası açamamalıdır”* görüşünü desteklemek pek mümkün görünmemektedir⁶⁶.

Öte yandan bilgi alma hakkına ilişkin talebin, hiç karşılanmaması sözkonusu olabileceği gibi, yukarıda zikredilen mahiyet ve hususiyetlerine uygun olmadığı için tatmin edici bir surette karşılanmamış olması da ihtimal dahilindedir. Bunun dışında bilgi alma talebi cevapsız da bırakılmış olabilir. Bu ihtimaller söz konusu olduğunda, bilgi alma talebinden arzu edilen neticelerin elde edilememesi üzerine pay sahibi mahkemeye başvurarak bilgi alma hakkını dava yoluyla kullanabilecektir. Özellikle şirket içinde farklı menfaat gruplarının bulunması halinde, bilgi alma talebinin reddedilmesi ya da verilen bilginin yetersiz olması veya kanunda zikredilen vasıfları taşıyamaması, nadiren karşılaşılabilecek bir durum değildir.

⁶⁴ Tekinalp in: Poroy/Tekinalp/Çamoğlu (n 7) 61 N 1012b.

⁶⁵ *ibid.*

⁶⁶ *ibid.*

Bu hallerde takip edilecek yol kanunda gösterilmiştir: “*Bilgi alma veya inceleme istemleri cevapsız bırakılan, haksız olarak reddedilen, ertelenen ve bu fıkra anlamında bilgi alamayan pay sahibi, reddi izleyen on gün içinde, diğer hâllerde de makul bir süre sonra şirketin merkezinin bulunduğu asliye ticaret mahkemesine başvurabilir. Başvuru basit yargılama usulüne göre incelenir. Mahkeme kararı, bilginin genel kurul dışında verilmesi talimatını ve bunun şeklini de içerebilir. Mahkeme kararı kesindir*” (TTK m. 437/5). Görüldüğü üzere, pay sahibi sadece talebinin sarahaten reddi halinde değil, kendisine cevap verilmemesi veya cevabın ertelenmesi durumunda da hedeflediği bilgiye bir mahkeme kararı ile erişebilme imkanına sahiptir. Talebin cevapsız bırakılması, yetersiz ve hesap verme ilkesi ile mütenasip olmayan cevapları da kapsamaktadır⁶⁷.

Bu hususta açılacak dava, bir eda davası mahiyetindedir⁶⁸. Ancak kanunda müstakil bir dava hakkı tanınmış olmasına rağmen, tatbikatta ilk derece mahkemelerinin bilgi alma talebiyle yapılan müracaatları “değişik iş” olarak kayda aldıkları ve pay sahibinin iptal davası açma hakkı bulunduğu, bu bakımdan delillerin tespitinde hukuki yarar mevcut olmadığı gerekçesiyle talepleri reddettiklerinin gözlemlendiği ifade edilmektedir⁶⁹. Sadece bu ihtimal dahi hak kaybına yahut da haktan istifade imkanının müşkül hal almasına sebep olabilecektir. Ayrıca hakkın mahkeme marifetiyle kullanılmak istenmesi durumunda da, şayet istenen bilgiye istenen derinlikte erişilebilirse, bu bilgiye istinaden örneğin iptal davası (TTK m. 445/1) açılabilmesi, sürenin darlığı ve hak düşürücü mahiyeti nazara alındığında, müşkülata yol açabilecek mahiyettedir.

Pay sahibi tarafından bilgi almak maksadıyla mahkemeye açılacak dava, basit yargılama usulüne⁷⁰ tabidir (TTK m.437/5 c.). İnceleme dosya üzerinden veya duruşmalı yapılır⁷¹. Basit yargılama usulünün kabulündeki temel maksat, şirketler hukukuna ilişkin bazı davalar dolayısıyla ortaya çıkan ihtilafların, işlemler sadeleştirilip süreler kısa tutularak, daha seri bir surette halledilmesini sağlamaktır⁷².

Bu izahat ışığında hakkın kullanılması açısından evvela daha süratli ve müessir netice verebilecek bir yöntem olan arabuluculuğa müracaat, bilgi alma sürecini hızlandırabileceği gibi, pay sahibinin arzu edilen vasıf ve kapsamda bilgiye ulaşma ihtimalini arttırabilecektir. Ayrıca talebin mahkemece ister usulden ister maddi hukuk zaviyesinden reddi ihtimaline binaen önceden istifade edilebilecek ilave bir müzakere zemini teşekkül edecektir.

Ayrıca hangi hallerde mevzu bahis olduğu tartışmalı bulunmakla birlikte⁷³, kanunun lafzına bakıldığında bilgi alma talebiyle kendisine müracaat olunan mahkemenin kararı kesindir⁷⁴ (TTK m. 437/5 c.3). Sadece bu müphemiyet dahi, bilgi alma hakkının istimali hususunda lüzumlu kanuni düzenlemelerin yapılması suretiyle ilave imkanlar bahşedilmesi için bir gerekçe teşkil edebilecektir.

VIII. BİLGİ ALMA TALEBİNİN DAVA YOLUYLA KULLANILMASINDAN ÖNCE ARABULUCULUĞA MÜRACAAT EDİLMESİ

Bilgiye erişim konusunda pay sahiplerine muhtelif imkanlar bahşeden Türk Ticaret Kanunu'nun bu yaklaşımı, arzulanan bilgiye mahkeme marifetiyle ulaşılsa dahi, doğru zaman ve muhtevada elde edilemediğinde ehemmiyetini (mühim nispette) kaybedebilecektir. Zira umumiyetle bilgi alma hakkının zaman hassasiyeti hayli yüksektir. Basit muhakeme usulü tatbik edilecek olsa bile, mahkemelerin iş yükü ve bilgi alma talebine konu şirketin hususiyetleri ve şirket içi dinamikler, hakkın zamanında ve arzulanan muhtevada elde edilmesini müşkül hale getirecektir.

Müşahhas hadisenin hususiyetleri ile verilecek bilginin hassasiyet seviyesi ve arabuluculuğun temel esaslarından birinin gizlilik olduğu da nazara alınarak, bu hususta iki ihtimal üzerinde durulabilir: İhtiyari arabuluculuk yahut dava şartı arabuluculuk. Burada evvela arabuluculuğun şirket yahut işletme içi ihtilaf hal metodu olarak hususiyetleri üzerinde kısaca durmak icap eder.

Arbuluculuğun özellikle şirket (işletme) içi çözüm üretme kültürünün bir parçası haline getirilmesi, oldukça önemli ve pozitif neticeler doğuracak bir yaklaşımdır⁷⁵. Esaslarına uygun yürütülecek bir arabuluculuk çerçevesinde risk analizi isabetli surette gerçekleştirilebilecek, müzakere çerçevesi dışında hangi neticelere ulaşılabileceği taraflarla yürütülecek münferit diyaloglarla tayin edilebilecektir. Arabulucu usulüne uygun sorularla tarafların gerçeklik testinden (*reality testing*) uzaklaşmalarını engelleyebilecektir. Bu şekilde maharetli ve uzman bir arabulucu, tarafların müzakere alanı dışında, hususiyetle mahkeme huzurunda elde edebileceklerini tahmin ettikleri aşırı iyimser sonuçlar konusundaki beklentilerinden onları uzaklaştıracak ve çözüm hususunda yakınlaşmalarını sağlayabilecektir.

⁷³ Bu konudaki tartışmalar ve Yargıtay uygulaması için özellikle bkz. Cengiz (n 4) 138-144. Tarihsel silsile açısından, bilgi alma (ve inceleme) hakkının kullanılması talebinin mahkemece reddedilmesi durumunda reddin kesin olduğu istikametindeki ilk kararda: “...davacının vekili marifetiyle toplantıda temsil edildiği, gündeme ilişkin sorulan soruların cevaplandırıldığı, toplantı başkanının gündemle ilgili konulara ilişkin bilgi alınmasına karşı çıkmayıp gündemle ilgili konularda bilgi edinme hakkının kullandırıldığı, cevapsız kalan ve muhalefet şerhinde zikredilen hususların kanunun aradığı anlamda bilgi edinme hakkı kapsamını aşan mahiyette olduğu gerekçesiyle, davanın reddine kesin olarak karar verilmiş, kararın davacı vekili tarafından temyizi üzerine mahkemenin 08/09/2015 tarihli ek kararı ile kararın kesin olması nedeniyle temyiz isteminin reddine karar verilmiştir. Mahkemece verilen ek karar ve esas karar davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılacak delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir” (Yargıtay 11 HD, 1162/3675, 13.06.2017) (www.karararama.org.tr). Bu karara ilişkin muhalefet şerhinde ise “Gerekçe kısmında yer alan ...ifadelerinden de bilgi alma hakkına ilişkin bazı kararlara karşı temyiz yolunun açık olduğu zikredilmektedir. Bilgi alma isteminin kabulüne ilişkin kararların kesin olduğu kanun metninde açıkça zikredildiğine ve kanun koyucu abeste iştiğal etmeyeceğine göre, temyiz yolu açık olan kısım ancak davanın reddine olan kısım olabilecektir”denilmektedir.

2017 tarihli bu kararın müteakiben, Yüksek Mahkeme tatbikatı aynı istikamette olmuştur. Dolayısıyla Yargıtay uygulamasının müstakir mahiyet taşıdığı düşünülür ve özellikle bilgi alma (ve inceleme) hakkının reddi olasılığında kararın kesin olduğu kabul edilecek olursa, bilgi alma hakkı tesirini tamamen kaybedecektir (Cengiz (n 4) 148 vd.).

⁷⁴ Münferit (bireysel) pay sahipliği ve azlık haklarına müteallik ihtilaflar çekişmesiz yargı işleri kapsamında telakki edilmemektedir. Bu konudaki tartışma ve değerlendirme için bkz. Cafer Eminoğlu-Ersin Erdoğan, Ticari Uyuşmazlıklarda İhtiyari ve Dava Şartı (Zorunlu) Arabuluculuk (1st edn, Adalet 2020) 31.

⁷⁵ Şirket ve işletme içi işbirliği sağlamaya yönelik çatışma metodlarının ikamesi konusundaki gerekçeler için bkz. Reiner Ponschab, Renate Dendorfer-Ditges, ‘Konfliktmanagement im Unternehmen’ in Fritjof Haft/Katharina Gräfin von Schlieffen (eds), Handbuch Mediation (3rd edn, Beck 2016) § 36 N 48 vd.

Arabuluculuğun getirebileceği başka birçok avantaj mevcuttur. Bu kapsamda, taraflar her zaman müzakereyi nihayete erdirebilmektedirler (*Parteiautonomie*). Taraflar arasındaki meselenin hal tarzı üçüncü bir kişinin vereceği karardan ziyade, kural olarak tarafların kendi inisiyatiflerindedir ve mutabakatlarına bağlıdır (*Parteikonsens*). Arka planda hukuki temele değil, menfaatlara dayalı ve bir hal tarzı mevcuttur⁷⁶. Bu itibarla çözüm ve uzlaşma aralığı çok daha geniş ve tatmin edici olabilecektir. Örneğin, aile mensuplarından müteşekkil bir anonim şirket genel kurul toplantısı esnasında bilgi alma talebi dolayısıyla ortaya çıkan bir tartışma (ve belki de inatlaşma), sürecin beceriyle sevk ve idaresi halinde çok büyümeden neticelendirilebilecek ve şirketin feshi taleplerine dahi yol açabilecek gerginliklerin önüne geçilebilecektir. Zira arabuluculukta, yargılamadan farklı olarak, taraflar arasındaki ihtilafla yol açan şahsi çatışma ve inatlaşmaların da anlaşılması ve yönetilebilmesi ihtimal dahilindedir. Arabuluculuk yöntemine müracaat halinde, işbirliğine dayalı bir ihtilaf çözüm mekanizması işletilmiş olacağından, zaman ve masraflardan⁷⁷ da tasarruf edilebilecektir. Taraflar bir araya geldiklerinde yahut ihtilafla alakalı müzakereler başladığında, mahkemeler tatbikatına nazaran çok daha kısa bir süre içinde netice elde edilmesi (yahut edilemeyeceğinin anlaşılması) mümkündür.

⁷⁶ Pornschab, Dendorfer-Ditges (n 74) § 36 N 50.

⁷⁷ Pornschab, Dendorfer-Ditges (n 74) § 36 N 52.

Diğer yandan, şirket pay sahibi ile şirketi temsilen yönetim kurulu arasındaki iletişimin açıklıkla sürdürülebilmesi, şirket içi huzurun da teminatıdır. Bilgi alma davası çerçevesinde yapılacak yargılama duruşmalı da olsa, taraflar arasında doğrudan ve derinlemesine bir iletişimin mevzu bahis ol(a)mayacağı izahtan varestedir. Oysa arabuluculuk yapılandırılmış bir iletişim yönetimi dairesinde sorun çözme imkânı bahsettiğinden ve bu süreçte tarafların tutumlarına göre vaziyet alma imkânı da bulunduğundan, güven içinde yürütüldüğünde arzu edilen neticeye ulaşılması ihtimali dava yoluna kıyasla daha yüksek olabilecektir. Tabiatıyla sağlıklı yürütülecek bir süreç için konusunda uzman bir arabulucuya duyulacak güven fevkalade mühimdir. Bu güvenin tesis edilmesi için sürecin mahremiyet dairesinde yürütülmesi, tarafların ortaya koydukları ve gizli kalmasını diledikleri beyan, izahat, malumat ve belgelerin emniyetinin sağlanması iktiza eder. Yargılamada esas teşkil eden aleniyetin aksine (HMK m. 28), arabuluculuk süreci gizliliği temin ve süreç içindeki müzakerelerin süreç dışına taşınmaması temelinde tasarlanmıştır. Bu itibarla gizlilik, arabulucuya ve tarafların birbirlerine itimadını temin maksadıyla arabuluculuk yöntemine hakim olan en hassas prensiplerden birisidir⁷⁸. Kanunen de aksi kararlaştırılmadıkça taraflar ve müzakereye iştirak edenler ve diğer kişiler de gizliliğe riayet mecburiyetindedirler (HUAK m. 4). Bu minvalde, gizlilik dairesinde özel oturumlarda elde edilen bilgiler, açıkça müsaade edilmediği takdirde müzakerenin karşı tarafı ile ve başkaları ile paylaşılamaz. Benzer surette arabuluculuk sürecinde ortaya çıkan beyan ve belgelerin sair iş ve işlemlerde istimali de mümkün değildir⁷⁹. Tabiatıyla bir anlaşmaya varıldığı takdirde, anlaşmanın iradi olarak icra edilmemesi ihtimalinde icranın gerektirdiği ölçüde gizlilik kaldırılabilir. Bu açıdan bakıldığında, örneğin, şirket sırrı veya sair şirket menfaatinin mevcudiyeti gerekçesi ile pay sahibinin talebinin reddedilmesi üzerine arabuluculuğa başvurulmuş ise, yapılan müzakereler neticesinde anlaşmaya varılmasına rağmen şirket yönetim kurulu tarafından mutabakatın gereği icra edilmemişse, bu ölçüde gizliliğin kaldırılması gerekebilecektir.

Bu ilke vasıtası ile mahkemeye intikal ettiğinde muhakemesi aleni olarak sürdürülecek bilgi alma davasına kıyasla meselenin arabuluculuk marifetiyle halli, şirketler hukuku ve şirketin rekabet kabiliyeti ile sırlarının emniyeti açısından⁸⁰ tartışmasız surette daha elverişlidir⁸¹.

⁷⁸ Arabuluculukta gizlilik ve gizliliğin temini için alınan tedbirler ve istisnaları hususunda bkz. Christoph Hartmann, 'Sicherung der Vertraulichkeit' in Fritjof Haft/Katharina Gräfin von Schlieffen (eds) Handbuch Mediation (3rd edn, Beck 2016) § 28; Ömer Ekmekçi, Muhammet Özkes, Murat Atalı, Vural Seven, Hukuk

Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk (2nd edn, Oniki Levha 2019) 32-37. Gizliliğin korunması konusunda hususiyetle bkz. Çiğdem Yazıcı Tıktık, Arabuluculukta Gizliliğin Korunması, İstanbul 2010 (www.yok.gov.tr), § 3, 43 vd.

⁷⁹ Ekmekçi, Özekes, Atalı, Seven (n 78) 34.

⁸⁰ Hususiyetle himayeye muhtaç ve ifşa edilmemiş (*undisclosed*) know-how ve iş(letmey)e (*business*) ait bilgilerin (ticari sırlar) hukuka aykırı surette iktisabı, kullanılması ve ifşası hususunda alınması öngörülen tedbirler ve bu konuda Avrupa Birliği'nin yaklaşımı hususunda bkz. 8 Haziran 2016 tarih ve 2016/943 sayılı AB Yönergesi. Yönergeyle ilgili kısa bir değerlendirmeye ve hukuka aykırılığı ortadan kaldıran hallere ilişkin Yönerge'nin 4/2 maddesinin müphem olduğu kanaati için bkz. Sulu (n 44) 98-101.

⁸¹ Aleni yargılama esnasında, şirket sırlarına müteallik soruların hakim huzurunda (dahi) dile getirilmesinin yaratabileceği endişeler uzun zaman öncesinden bu yana dile getirilmektedir: "...dass an die Geheimsphäre rührende Fragen überhaupt nicht, d.h. insbesondere auch vor dem Richter nicht, zur Sprache gebracht werden dürfen" (Schluep (n 27) 273). Müellif, aleniyetin kaldırılmasına usul hukuku mevzuatı müsait olmadığı hallerde tarafsız bir uzmandan görüş istenebileceği kanaatindedir (Schluep (n 27) 273).

Tabiatıyla burada gizlilik beklentisinin şirketin faaliyet gösterdiği sektöre bağlı olarak değişkenlik arz edebileceği ve şirket-paysahibi münasebeti açısından da farklı tezahür şekillerine bürünebileceği akılda tutulmalıdır. Arabulucu konunun ehli ise, müzakereleri tüm bu ihtimallere göre yürütmesi ihtimal dahilindedir. Bu itibarla müzakerenin ihtisas eğitimi almış bir arabulucu marifetiyle yürütülmesi ve gereken hallerde uzman desteği alınması tavsiyeye şayandır.

Bu genel izahat dairesinde muhtemel bazı hal çareleri aşağıdaki üç alternatif dairesinde tezahür edebilecektir.

A. 1. Alternatif: Anonim Şirket Esas Sözleşmesine Konulacak Bir Hükümle Bilgi Alma Hakkına Müteallik İhtilafların İhtiyari Arabuluculukla Halli Yolunun Açılmasına İmkân Veren Kanuni Bir Düzenleme Yapılması

Anonim şirketlerde, bilgi alma hakkının kullanılması konusunda ihtilaf vukuunda evvela ihtiyari arabuluculuğa başvurulması, şüphesiz meselenin daha süratli ve müessir surette hallini temin edebilecektir. İhtiyari arabuluculuğa konu teşkil edecek meselenin, evvela tarafların serbestçe üzerinde tasarruf edebilecekleri mevzulardan olması iktiza eder (HUAK m. 1/2). Anonim şirketler hukuku nazara alındığında, üzerinde serbestçe tasarruf edilecek konular, ortaklarla şirket arasındaki münasebetlerden tevhit edebilir.

Konu, İsviçre hukukunda tahkim özelinde değerlendirilmiş ve ortakların bu sıfatla şirketler hukuku düzenine dayanan (korporatif) menşeli ve anonim şirkete karşı dermeyeran edilebilecek tüm taleplerinin tahkim kaydına tabi kılınabileceği fikri ileri sürülmüştür⁸². Bu yaklaşım arabuluculuk ve tahkim müesseselerinin hususiyetleri de nazara alınarak benimsenirse, mutlak sır kapsamına girmediği takdirde, arzu edilen bilginin verilir verilmemesi hususundaki bir ihtilafın da şirketler hukuku düzeninden tevhit eden ve kullanılması taraf iradesine bağlı bir mahiyette olduğu müdafaa edilebilecektir⁸³. Bu açıdan bakıldığında, doğrudan icrai bir neticesi olmayan bilgi alma hakkının kullanılmasında arabulucuya başvurulmasının elverişli (*eligible*) olduğu ifade edilebilir⁸⁴. Dolayısıyla bilgi alma hakkına müteallik taleplerin -hiç yahut istenilen miktarda- karşılanmaması durumunda, esas sözleşmeye konulacak bir hükümle, mahkemeye müracaat etmeden önce arabulucuya gidilmesi imkân dahilinde olabilecektir⁸⁵. Bu açıdan bakıldığında, dava aşamasına geçilmeden önce arabuluculuğa müracaat başarılı bir iletişimle, yapılandırılmış bir süreç dahilinde daha hızlı netice elde edilmesini sağlayabilecektir. Ancak anonim şirketler açısından, esas sözleşmenin tanziminde pay sahiplerinin iradesine çok az yer bırakan TTK m. 340'taki emredici hükümler ilkesinin, öncelikle TTK m. 339'a ve kuruluştan sonra yapılacak değişikliklerle bilahare arabuluculuk yoluyla çözüm için nisapla alakalı TTK m. 421/3'e ilave mahiyette hususi düzenlemeler yapılmadan buna imkân tanımadığı söylenebilir.

Bu kapsamda TTK m. 339'a k bendinden sonra gelmek üzere l bendi olarak *“pay sahiplerinin bilgi alma haklarının kullanılması hususunda ihtiyari arabuluculuğa başvurulması öngörülüyorsa, bu husus”* şeklinde bir ibare eklenebilir. Benzer şekilde şirket kurulduktan sonra böyle bir değişikliği mümkün kılmak maksadıyla, oybirliği ile alınacak kararlar arasına, TTK m. 421 b bendinden sonra gelmek üzere c bendinde *“pay sahiplerinin bilgi alma haklarının kullanılması hususunda ihtiyari arabuluculuğa müracaata ilişkin kararlar”* ibaresi eklenebilir. Bu şekilde, hem şirket içi dengeler daha iyi tesis edilebilecek, hem de tartışmalı olabilecek (nisbi) şirket sırları ve korunması gereken sair şirket menfaatlerinin neler olabileceği müzakere edilebilecektir. Ayrıca rekabet hukukuna mütedair mahzurların izalesi zımında, pay sahibinin kimliği de (*identification of the shareholder*) net bir şekilde tespit edilebilecektir.

⁸² Hans-Ueli Vogt, Valentina Hirsiger-Meier, Thomas Hofer, Statutarische Schiedsklauseln (1st edn, Schulthess Verlag 2019) 67-68 N 118-119 ve dn. 302'de zikredilen Saint Gallen Ticaret Mahkemesi kararı ile İsviçre Federal Mahkemesi karar (4P.113/2001, 11.09.2011), Valentina Meier, Schiedsklauseln in Statuten schweizer Aktiengesellschaften (1st edn, Dike Verlag AG 2017), 147-147 N 240: *"Das gesellschaftsrechtliche Verhältnis zwischen dem Aktionär und der Gesellschaft stellt damit gleichzeitig Grundlage und Schranke der dem Aktionär zustehenden Informations- und Kontrollrechte dar, weshalb Streitigkeiten im Zusammenhang mit deren Geltendmachung auch vom Anwendungsbereich einer sich auf dieses Verhältnis beziehenden statutarischen Schiedsklausel erfasst sind"*. Horber de şirketler ortaklar arasındaki ihtilafların esas sözleşmede hüküm bulunmak kaydıyla tahkim marifetiyle halledilebileceğini ve bilgi alma hakkından kaynaklanan meselelerde de bu yola başvurulabileceği görüşündedir. Yazara göre böyle bir tercih yapılabilecek olmasının esbabı mucibesi, hakem yargılamasının daha kısa süre içinde neticelendirilebilmesi, gizlilik ve ihtilafı çözmekle görevlendirilen hakem(ler)in uzmanlık seviyesi gibi hususlardır Bkz. Horber (n 8) 230 N 742 dn. 1199. Böckli ise basit (kısa) yargılama usulüne (*summarisches Verfahren*) tabi davaların, taleplerin karşılanma süresinin uzayacağı gerekçesiyle hakem şartı kapsamında yer alamayacağı kanaatindedir: *"Diese summarischen Verfahren sollten [...] aus der Reichweite der Schiedsklausel ausgeschlossen sein, weil die Anlaufphase, das rechtsstaatlich korrekte Verfahren der Bestellung eines Schiedsgerichts, meist zu einer mit der Dringlichkeit des Gesuchs nicht zu vereinbarenden Verzögerung führt."* Bkz. Böckli (n 12) § 14 N 342.

⁸³ Türk Hukuku açısından konunun tahkime elverişli olduğu yönünde bir değerlendirme için bkz. Ercüment Erdem, 'Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Tahkime Elverişliliği' 7-8 dn 21, in Hatice Özdemir Kabasakal/Süheyla Baykal (eds) Tahkim Anlaşması (1st edn, Oniki Levha 2020) 7-8 dn 21. *"Kanıma korporatif nitelikteki uyuşmazlıklar büyük ölçüde taraf iradesine bağlı ve tahkime elverişlidir. Tahkime elverişli olan uyuşmazlıklara örnek olarak, bireysel pay sahipliği hakları... sayılabilir."*

⁸⁴ Genel olarak arabuluculuğa elverişlilik konusunda bkz. Ekmekçi, Özkes, Atalı, Seven (n 78) 48-53.

Anonim şirketler hukuku ihtilaflarının arabuluculuk marifetiyle halle elverişli olup olmadığı ve bu konuda elverişliliğe ilişkin kriterlere özlü bir bakış konusunda bkz. Cafer Eminoğlu, Anonim Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Arabuluculuğa Elverişliliği ve Elverişliliğin Tespitinde Ölçüt Önerileri, (2021) 7 (2) Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi 271-291, 281-286.

⁸⁵ Buna karşılık vazgeçilmez nitelikte olan ancak kullanılması pay sahibinin ihtiyarında bulunan bilgi alma hakkını da kapsayacak bir başlık altında izahatlarda bulunan Tüzemen-Atik tarafından yapılan değerlendirme takip edilecek olursa, bilgi alma hakkının istimaline mütedair ihtilafların arabuluculuk için elverişli olup olmadığı net bir surette ortaya çıkmamaktadır. Yazara göre *"[a]ncak vazgeçilmez nitelikteki pay sahipliği haklarının kullanılmasında, arabuluculuğa elverişliliğinden söz etmek, bu hakların doğası gereği mümkün olmayacağı gibi, söz konusu elverişlilik incelemesinde temel hareket noktası anonim şirketlere hakim olan ilkeler ve bu şirketin temel yapısı olmalıdır. ...Açıklanan nedenlerle pay sahipliği hakları ile azınlık haklarının kullanılmasına ilişkin uyuşmazlıklar genel olarak arabuluculuğa elverişli bulunmakla birlikte, somut olayın ve hakkın özelliklerine bağlı olarak münferit değerlendirmeler yapılması daha isabetli olacaktır"* demektedir (Ebru Tüzemen Atik, 'Anonim Şirketlerden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Arabuluculuğa Elverişliliği Üzerine Düşünceler' in Prof. Dr. Rıza Ahyan'a Armağan Cilt II (1st edn, Yetkin 2022) 1509-1555, 1543-1544.

B. 2. Alternatif: Anonim Şirket Esas Sözleşmesine Konulacak Bir Hükümle Bilgi Alma Hakkına Müteallik İhtilafların İhtiyari Arabuluculukla Halli Bu Mümkün Olmadığı Taktirde Sürece Tahkim Suretiyle Devam Edilmesi Yolunun Açılmasına İmkân Veren Kanuni Bir Düzenleme Yapılması

Yukarıda ifade ettiğimiz surette esas sözleşmeye kuruluşta veya daha sonra tüm pay sahiplerinin oybirliği ile konulacak bir hükümle, arabuluculuğa müracaat imkânı verilmesinin isabetli olacağını savunmuştuk. Şayet menfaat temelli bu müzakerelerden bir netice elde edilemezse, özellikle gizliliğin muhafazası ve konusunda uzman bir hakem marifetiyle hak temelli bir neticeye ulaşılabilmesi için, esas sözleşmeye arabuluculukla birleştirilmiş bir tahkim süreci ilave edilebilir⁸⁶. Bu hususta da, yukarıda zikrettiğimiz veçhile, esas sözleşmenin tanziminde pay sahiplerinin iradesine çok az yer bırakan TTK m. 340'taki emredici hükümler ilkesinin, öncelikle TTK m. 339'a ve kuruluşun sonra yapılacak değişikliklerle bilahare arabuluculuk yoluyla çözüm için nisapla alakalı TTK m. 421/3'e ilave mahiyette hususi düzenlemeler yapılmadan buna imkân tanımadığı söylenebilir.

Bu hususta da, TTK m. 339'a k bendinden sonra gelmek üzere l bendi olarak *“pay sahiplerinin bilgi alma haklarının kullanılması hususunda ihtiyari arabuluculuğa ve bu süreçten netice elde edilemediği taktirde müteakiben tahkime müracaat öngörülüyorsa, bu husus”* şeklinde bir ibare eklenebilir. Benzer şekilde şirket kurulduktan sonra böyle bir değişikliğe imkân tanımak maksadıyla, oybirliği ile alınacak kararlar arasına, TTK m. 421 b bendinden sonra gelmek üzere *“pay sahiplerinin bilgi alma haklarının kullanılması konusunda ihtiyari arabuluculuğa ve bu süreçten netice elde edilemediği taktirde müteakiben tahkime müracaata ilişkin kararlar”* ibaresi eklenebilir.

⁸⁶ Ekmekçi, Özekes, Atalı, Seven (n 78) 16-17.

Bu şekilde bir düzenleme yapıldığı takdirde, ihtilafın çözümü için yapılan müzakerelerde arabulucu olarak görev yapan kişi, tarafların buna rıza göstermesi durumunda, daha sonra hakem sıfatıyla karar verici olabilecektir⁸⁷. Tabiatıyla böyle bir tercihin avantaj ve dezavantajları mevzubahistir⁸⁸. Dezavantaj ve mahzurlar, arabuluculuk faaliyetinin başlamış, arabulucunun vazifesine istinaden ihtilafa dair gizli bilgilere, tarafların sulh tekliflerine ve tutumlarına şahitlik etmiş olması ihtimalinde gündeme gelebilecektir. Esasen burada denenmiş ve neticeye ulaşmamış bir sürece iştirak etmiş bir arabulucunun, tahkimde hakem olarak görev yapmasının yarattığı riskler söz konusudur⁸⁹. Buna mukabil, arabuluculuk faaliyeti fazla ilerleyememiş belki de bir tanışma toplantısından öteye geçememiş olabilir. Bu ihtimalde arabulucunun hakem olmasının fazla riskli olmadığı ifade edilmektedir⁹⁰.

Yukarıda zikrettiğimiz tarzda mahzurlar, arabulucu ve hakemin farklı kimseler olması ihtimalinde ortaya çıkmayacaktır. Ancak böyle bir ihtimalde de farklı problemlerle karşılaşılabilir⁹¹. Bu konuda hususiyetle arabuluculuk faaliyeti esnasında ve arabuluculuk sebebiyle oluşturulan belgelerin tahkim yargılaması esnasında delil olarak ibrazı ve hakemlerin bu bilgi ve belgelere dayanarak karar vermiş olmaları, hakem kararının iptaline sebep yahut tenfizine mani olabilir⁹².

C. 3. Alternatif: TTK m. 437/5'e Eklenecek Bir Hükümle Bilgi Alma Hakkının Dava Yoluyla Kullanılması Öncelikle Dava Şartı Olarak Arabulucuya Müracaat Edilmesine Bağlı Kılınabilir.

Bilindiği üzere ticari davalarda dava şartı arabuluculuğa ilişkin temel düzenleme TTK m. 5/A/1 hükmüdür. Buna göre *“konusu bir miktar para olan alacak, tazminat, itirazın iptali, menfi tespit ve istirdat davalarında, dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır”*. Görüldüğü üzere kanun koyucu esasen akçeli netice tevlit edecek konuları esas alarak arabulucuya müracaatı tanzim etmiştir. Lakin bilgi alma hakkına ilişkin talebin karşılanmasında olduğu gibi, bazı mevzular hususiyetle arabuluculuğa elverişlidir. Bu süreç çerçevesinde bilgi talebinden bulunan pay sahibi ile şirket yönetim kurulu yahut şirketi temsilen arabuluculuk sürecine iştirak edecek yetkililer konuyu müzakere imkanına sahiptirler. Bu suretle hem de tarafların duygularını, kızgınlarını, endişelerini ifade edebilecekleri ve netice olarak ihtilafın hallinde (yahut halledilmemesinde) menfaatlerinin anlaşılabilceği bir süreç yürütülmesi mümkün olacaktır.

Arbuluculuk faaliyeti çerçevesinde, taraflar bir araya gelerek birbirlerini anlama ve bu suretle çözümlerini bizzat üretebilme imkanına sahiptirler. Bu süreç dahilinde belki şirket yönetimi ile bilgi alma talebinde bulunan pay sahibi arasında daha önce hiç gerçekleşmemiş (doğrudan) iletişim süreci kurulabilecektir. Dolayısıyla tarafların çözüm üretmediklerinin ortaya çıkması halinde çözüm önerisi de getirebilen bir arbulucunun mevcudiyeti olasılığında, ihtilafın çözümüne ilişkin sürecin daha sağlıklı işleyeceği tabiidir. Bunun dışında şirket sınırlarının açıklanması veya şirket menfaatlerinin tehlikeye düşmemesi de gizlilik ilkesinin (HUAK m. 4) teminatı altındadır.

Tüm bu ifade ettiğimiz hususlar dairesinde TTK m. 437/5 şu şekilde kaleme alınabilir: *“Bilgi alma talebi cevapsız bırakılan, haksız olarak reddedilen, ertelenen yahut özenli, gerçeğe ve hesap verme ilkelerine uygun bilgi alamayan pay sahibinin, keyfiyeti izleyen 10 gün içinde, dava açmadan önce arbulucuya başvurmuş olması dava şartıdır.”* Bu şekilde pay sahibi, dava açmadan önce, çok daha hızlı, müessir, menfaatlerin nazara alındığı, yapılandırılmış bir süreçte bilgiye erişim imkanına kavuşabilecektir. Bu yöntem benimsenecek olursa, arbulucunun yapılan başvuruyu neticelendirme süresi, görevlendirildiği tarihten itibaren iki haftalık bir süre ile tahdit edilebilir. Bu sürenin mecburi hallerde bir hafta daha uzatılması sözkonusu olabilecektir.

SONUÇ

Bilgi alma talebinde bulunan pay sahibi ve şirket arasında ekseriyetle *sui generis* ve atipik ihtilaflar mevzu bahis olmaktadır. Böyle bir durumda ihtilafı halletmekle görevli mahkemeler, hak merkezli çözümler ürettikleri için, ihtilafın hukuki çerçeve dışındaki dinamiklerini değerlendirme ve tarafların menfaat ve pozisyonlarını nazara alma imkanına sahip değildirler. Oysa şirket içi dinamikler sebebiyle meselenin farklı boyutlarının ele alınması daha kalıcı çözümler üretilebilmesi için elzemdir.

Münferit pay sahibi, aynı zamanda hakim pay sahibi olmadığı takdirde, şirkete karşı hemen her zaman bilgiye erişim ve hakkını müdafaa etme imkanları bakımından daha dun bir vaziyettedir. Hususiyetle bilgi asimetrisi, isabetli kararlar alabilmesinin önünde ciddi bir engeldir. Yapılacak düzenlemelerle, arabuluculuğun bir alternatif çözüm mekanizması olarak istimaline imkan sağlanmak suretiyle pay sahibine şirket yönetimi ile ilave bir müzakere ve bilgiye erişim imkânı bahşedilmesi, duygu ve düşünceleri bilavasita ifade imkânı tanınması tavsiyeye şayandır.

Şirket açısından bakıldığında ise, normal şartlar altında genel kurul toplantısı esnasında pay sahiplerine verilmesi söz konusu olabilecek bir bilginin, genel kurulda bulunanların sıfat ve kimliklerinin toplantı süresince daima tespitinin mümkün olmaması ve Türk hukuku açısından bilgi alma hakkı dairesinde sorulabilecek suallerin gündemle ilgili bulunması mecburiyetinin öngörülmemesi karşısında, haksız rekabet yahut ticari casusluk endişesi ile esirgendiği görülebilmektedir. Arabuluculuk toplantısı esnasında pay sahibinin kimliği de net bir şekilde saptanabilecek ve bilgi verilip verilemeyeceği yahut verilecek bilginin derinlik ile kapsamı hususundaki karar daha isabetli olabilecektir .

Tüm bu sebeplerle, kurumsal yönetimin ve şirket içi huzurun anahtar kavramlarından olan bilgi alma hakkı açısından, Türk Ticaret Kanunu’nun pay sahiplerine tanıdığı imkanlar arasında mahkemeye müracaat dışında arabuluculuk yoluna da başvurulabileceğinin kabulü isabetli olacaktır. Bu amaçla esas sözleşmeye hüküm konulması suretiyle evvela ihtiyari arabuluculuk, saniyen önce arabuluculuk ve ihtilafın halledilememesi durumunda tahkim ve nihayet dava şartı arabuluculuk alternatiflerinden birinin seçilmesine imkan tanıyacak kanuni düzenlemeler yapılabilir.

Bu konuda başvurulacak arabulucunun taşıması gereken nitelikler de ikincil mevzuatla düzenlenebilecektir. Ancak asgari olarak ticaret hukukunda uzmanlık eğitimi almış bir arabulucuya başvurulması gerektiği izahtan varestedir. Ayrıca bu tip bir uyuşmazlıkta, konunun niteliğine göre tarafların iradesi dahilinde uzman görüşü de alınabilecek, eş arabuluculuk imkanından istifade edilebilecektir.

Arabuluculuk faaliyeti, tarafsızlık ve bağımsızlık (HUAK m. 2/b) ilkelerine uygun olarak yürütüleceğinden, uzman bir arabulucu marifetiyle gerçekleştirildiğinde hızlı ve menfaatler vaziyetine uygun neticeler alınabilecek bir süreçtir. Bunun yanısıra, inceleme konumuz açısından hususi öneme haiz şirket sırlarının ifşa edilmesi veya şirket menfaatlerinin tehlikeye düşmesi riskleri de gizlilik ilkesiyle (HUAK m. 4) teminat altındadır. Hususiyetle pay sahibinin bilgi alma taleplerinin karşılanması ile alakalı olarak ister ihtiyari ister dava şartı arabuluculuğun, gizlilik mülahaza ve endişeleri de nazara alındığında muhakkak istifade edilmesi gereken bir ihtilaf hal yöntemi olduğu izahtan varestedir.

Tabiatıyla arabuluculuk sürecinin anlaşma ile sonuçlan(dırıl)a maması durumunda, mahkemeye müracaat imkanı bakidir.

KAYNAKÇA

Atalay O, 'Anonim Şirketlerde Bilgi Alma ve İnceleme Hakkının Mahkeme Aracılığıyla Kullanılması' (2014) 16 (Özel Sayı/Hakan Pekcanıtez'e Armağan) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 53-76.

Böckli P, Schweizer Aktienrecht (5th edn, Schulthess Verlag 2022).

Bürgi W, Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, 5. Teil, Die Aktiengesellschaft b/1: Rechte und Pflichten der Aktionäre (Art. 660-697) (1st edn, Schulthess & Co AG 1957).

Cengiz D, Türk Ticaret Hukukunda Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı'nın Mahkeme Aracılığıyla Kullanılmasında Mahkemenin Kararının Kesinliği Sorunu (1st edn, Beta 2022).

Çelebi AE, 'Şirketler Topluluğunda Hakim Şirket Pay Sahiplerinin Bağlı Şirketler Hakkında Bilgi Alma Hakkı' (2018) 17 Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 517-575.

Cormier D / Ledoux M / Magnan M / Aerts W, 'Corporate Governance and Information Asymmetry Between Managers and Investors' (2010) 10 (5) Corporate Governance 574-589.

Druey JN, Zürcher Kommentar, Die Aktiengesellschaft, Rechte und Pflichten der Aktionäre (Art. 660-697m OR) (Herausgeber: Lukas Handschin/Peter Jung) (2nd edn, Schulthess Juristische Medien AG 2021).

Ekmekçi Ö / Özkes M / Atalı M / Seven V, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk, (2nd edn, Oniki Levha 2019).

Eminoğlu C, 'Anonim Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Arabuluculuğa Elverişliliği ve Elverişliliğin Tespitinde Ölçüt Önerileri' (2021) 7 (2) Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi 271-291.

Eminoğlu C / Erdoğan E, Ticari Uyuşmazlıklarda İhtiyari ve Dava Şartı (Zorunlu) Arabuluculuk (1st edn, Adalet 2020).

Erdem E, 'Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Tahkime Elverişliliği' in Hatice Özdemir Kabasakal / Süheyla Balkar (eds) Tahkim Anlaşması (1st edn, Oniki Levha 2020).

Fischer D, 'Informationskonzept im neuen Aktienrecht' 95 (2023) Schweizerische Zeitschrift für Wirtschafts- und Finanzmarktrecht (SZW) 528-547.

Forstmoser P / Meier-Hayoz A / Nobel P, Schweizerisches Aktienrecht (1st edn, Bern Staempfli 1996).

Gökyayla CD, Arabuluculuk ve Tahkimi Bir Arada İçeren Uyuşmazlık Çözüm Yolu (2019) 77 (2) İstanbul Hukuk Mecmuası 575-616.

Gürbüz Usluel A, Türk Özel Hukukunda ve Özellikle Anonim Şirketlerde Ticari Sırrın Korunması (st edn, Vedat Kitapçılık 2009).

Hartmann C, 'Sicherung der Vertraulichkeit' in Fritjof Haft / Katharina Gräfin von Schlieffen (eds) Handbuch Mediation (3rd edn, Beck 2016).

Horber F, Die Informationsrechte des Aktionärs, Eine systematische Darstellung (1st edn, Schulthess Polygraphischer Verlag 1995).

Kandemir H, Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı (1st edn, Seçkin 2023).

Karasu R, 'Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı' (2005) 23 (2) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 73-114.

Kaya A, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı (1st edn, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 2001).

Kaya A, Gerekçeli-Karşılaştırmalı-Notlu Türk Ticaret Kanunu (2nd edn, Beta 2021).

Kırca İ, in Abuzer Kendigelen and İsmail Kırca (eds) Şirketler Hukuku Cilt I (1st edn, Oniki Levha 2021).

Kruse C, Mediation im Aktienrecht (1st edn, Duncker & Humblot 2014).

Kunz P, 'Das Informationsrecht des Aktionärs in der Generalversammlung' (2001) 10 Aktuelle Juristische Praxis (AJP) 883-900.

Kunz P, 'Informationsrechte der Aktionäre' (2023) 18 Schweizerische Zeitschrift für Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht (GesKR) 158-171.

Mohasseb K / von der Crone H C, 'Gerichtliche Durchsetzung des Auskunftsrechts nach geltendem und künftigem Recht', Urteil des Handelsgerichts des Kantons Zürich (H190787) vom 2. September 2019' (2020) 92 Schweizerische Zeitschrift für Wirtschafts- und Finanzmarktrecht (SZW) 336-346.

Meier V, Schiedsklauseln in Statuten schweizer Aktiengesellschaften (1st edn, Dike Verlag AG 2017).

Öztekin S, 'Şirketler Gruplarında Yavru Şirketlerdeki Azınlık Pay sahiplerinin Türk Ticaret Kanunu m. 363/İsviçre Borçlar Kanunu m. 697 Çerçevesinde Bilgi Alma Hakkı' in Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'in Hatırasına Armağan (1st edn, 1986) 293-327.

Ponschab R / Dendorfer-Ditges R, 'Konfliktmanagement im Unternehmen' in Fritjof Haft / Katharina Gräfin von Schlieffen (eds) Handbuch Mediation (3th edn, Beck 2016).

Poroy R, Tekinalp Ü and Çamoğlu E, Ortaklıklar Hukuku II (15th edn, Vedat 2023).

Tekinalp Ü, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku (5th edn, Vedat Kitapçılık 2020).

Tüzemen Atik E, 'Anonim Şirketlerden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Arabuluculuğa Elverişliliği Üzerine Düşünceler' in Prof. Dr. Rıza Ayhan'a Armağan Cilt II (1st edn, Yetkin 2022) 1509-1555.

Schlupe W, Die wohlverworbenen Rechte des Aktionärs und ihr Schutz nach schweizerischem Recht (1st edn, Schulthess Polygraphischer Verlag 1955).

Sulu M, Ticari Sırların Korunması (2nd edn, Oniki Levha 2017).

Sümer B, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı (1st edn, Adalet 2022).

Ünal B, Alman ve Türk Hukukunda Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı (1st edn, Vedat Kitapçılık 2021).

Vogt H / Hirsiger-Meier V / Hofer T, Statutarische Schiedsklauseln (1st edn, Schulthess Verlag 2019).

Wyss H, Das Recht des Aktionärs auf Auskunftserteilung (Art. 697 OR) unter besonderer Berücksichtigung des Rechts der Unternehmenszusammenfassungen (1st edn, Ernst Lang 1953).

Yazıcı Tıktık Ç, Arabuluculukta Gizliliğin Korunması, İstanbul 2010 (www.yok.gov.tr).